

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Új elképzelések a gazdasági és monetáris unió kiteljesítésére**(saját kezdeményezésű vélemény)**

(2019/C 353/06)

Előadó: **Judith VORBACH**

Közgyűlési határozat:	2019.1.24.
Jogalap:	az eljárási szabályzat 32. cikkének (2) bekezdése saját kezdeményezésű vélemény
Illetékes szekció:	„Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció
Elfogadás a szekcióülésein:	2019.7.2.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2019.7.17.
Plenáris ülés száma:	545.
A szavazás eredménye: (mellette/ellene/tartózkodott)	159/2/9

Preambulum

Ez a vélemény egy csomag része, amely az EGSZB következő két, párhuzamosan kidolgozott saját kezdeményezésű véleményéből áll: „Az európai gazdaság rugalmasabbá és fenntarthatóbbá tétele” és „Új elképzelések a gazdasági és monetáris unió kiteljesítésére”. A csomag célja, hogy közvetlenül hozzájáruljon a 2019-ben hivatalba lépő új Európai Parlament és Európai Bizottság gazdasági menetrendjéhez. Egyértelműen szükség van egy új európai gazdasági stratégiára: egy pozitív narratívára az EU gazdaságának jövőbeli fejlődését illetően a nagyvilágban, amely növelné az EU gazdasági sokkhatásokkal szembeni ellenálló képességét és gazdasági modelljének – gazdasági, társadalmi és környezeti – fenntarthatóságát, és ezáltal visszahozná a bizalmat, a stabilitást és a közös prosperitást minden európai polgár számára. Az elmúlt években elért eredményekre építve ez a stratégia az európai gazdasági és monetáris unió célkitűzéseinek eléréséhez szükséges további gazdasági, költségvetési, pénzügyi, társadalmi és politikai integráció alapjait képezhetné.

Az EGSZB már 2014-ben is kidolgozott egy véleményt a GMU kiteljesítésével kapcsolatban, amelyben a GMU-t négy pillérre osztotta: monetáris és pénzügyi pillér, gazdasági pillér, szociális pillér és politikai pillér. Az egyes pillérek tekintetében további véleményeket fogadott el. E dokumentumban is megőriztük a négypilléres szerkezetet annak érdekében, hogy áttekintést nyújtsunk a GMU-val kapcsolatos haladásról és hiányosságokról, végül pedig javaslatot tegyünk az erős, inkluzív és ellenállóképes monetáris uniót illetően az új Európai Bizottság és az Európai Parlament elé terjesztendő ajánlások listájára. Az EGSZB összességében az integráltabb, demokratikusabb és szociálisan fejlettebb Unió megvalósítása érdekében arra kéri az uniós intézményeket és a nemzeti kormányokat, hogy a GMU reformja keretében tegyenek sokkal nagyratörőbb lépéseket.

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Jóllehet a GMU kiteljesítése felé vezető út nagy részét már megtettük, még jelentősen növelni kell erőfeszítéseinket mind a négy alappillér esetében. Ennek során nagy hangsúlyt kell helyezni az egyensúly megteremtésére, mert veszélyes helyzetet idézhet elő, ha egy vagy több pillért figyelmen kívül hagyunk. Az éghajlatváltozás által támasztott kihívásokat is minden esetben figyelembe kell venni. A pillérek között kölcsönhatások is megfigyelhetők. Például a gazdasági pillér szociálisan érzékeny kialakítása hozzájárul a szociális pillér erősödéséhez és fordítva. Egyes konkrét intézkedések pillérekhez való hozzárendelése változhat.

1.2. Habár a GMU kiteljesítése szükségszerű, a tagállamok között az iránnyal kapcsolatban zajló vita akadályozza a továbbhaladást. A borús konjunktúrális kilátásokat tovább súlyosbítják a geopolitikai bizonytalanságok és a tervezett brexit. A tagállamok közötti eltérések, a jövedelmek és a javak egyenlőtlen elosztása és az éghajlatváltozással kapcsolatos válság, valamint a demográfiai helyzet várható alakulása szintén óriási kihívást jelentenek.

1.3. A válságokkal szembeni ellenálló képesség a GMU kiteljesítésének egy szükséges, de nem elégséges feltétele. Emellett az EUSZ 3. cikkében tükröződő pozitív jövőképre is szükség van. A jelenlegi helyzetet illetően az EGSZB a következő prioritásokat javasolja: fenntartható és inkluzív növekedés, az egyenlőtlenségek csökkentése, felfelé irányuló konvergencia, a termelékenységnövekedés és a versenyképesség biztosítása az Európa 2020 stratégia célkitűzéseinek értelmében, kedvező üzleti és beruházási környezet, megfelelő minőségű munkahelyek és megfelelő bérezés, a szegénység és társadalmi kirekesztés elleni küzdelem, stabil és fenntarthatóságon alapuló államháztartás, stabil pénzügyi ágazat, a 2030-ra vonatkozó fenntartható fejlődési célok és az éghajlatváltozásról szóló Párizsi Megállapodás céljainak elérése.

1.4. Az EGSZB részletes ajánlásai a GMU alappilléreivel kapcsolatban:

1.4.1. Stabil monetáris és pénzügyi pillér: a makrogazdasági fejlődés alapja

— EKB: stabilizáló szerepének megerősítése és függetlenségének megőrzése.

— A bankunió és a tőkepiaci unió kiteljesítésére irányuló eltökélt lépések a következő prioritások mellett: a bizalom megteremtését célzó stabilizáció, hatékony szabályozás, az állami költségvetések válság esetén történő újbóli megterhelésének megakadályozása érdekében egyensúly teremtése a kockázatmegosztás és a kockázatsökkentés között, a szabályozás társadalmi következményeinek figyelembevétele, éghajlat-politikai célok beépítése, fogyasztóvédelem.

— Bankunió: az Egységes Szanálási Mechanizmus biztosítása és az európai betétbiztosítási rendszer megvalósítása, a strukturális reformról és az árnyékbankokról folytatott vita újraindítása.

— tőkepiaci unió: prioritások meghatározása, mégpedig a felügyelet javítása, egy uniós hitelminősítő intézet létrehozása, biztonságos értékpapír kialakítása, harmonizációs intézkedések a fizetésektől való védelem szabályok terén,

— Az euro nemzetközi szerepének erősítése egy stabil, gazdaságilag erős és szociálisan kiegyensúlyozott GMU-ra építve.

1.4.2. Erős gazdasági pillér: a jólét és a társadalmi haladás alapja

— A gazdasági pillér megerősítése a tagállamok közötti egyensúly megteremtése, valamint a növekedés, a termelékenység és a versenyképesség előmozdítása érdekében.

— A kereslet- és kínálatoldali intézkedések közötti egyensúly megteremtése, ami jelenleg a keresleti oldal megerősítését jelenti a szociális eredménytábla európai szemeszterbe való fokozott beépítése révén, a bérezési rendszerek és a szociális partnerek autonómiájának megerősítése, az Európai Munkaügyi Hatóság mielőbbi létrehozása, valamint a beruházási arany szabály alkalmazása, mindezt oly módon, hogy az ne veszélyeztesse a középtávú pénzügyi és költségvetési stabilitást.

— Közös adósságinstrumentumokkal finanszírozott költségvetési kapacitás létrehozása az euróövezetben, valamint a kifizetéseknek a gazdasági és társadalmi szerkezet erősítéséhez való kötése. A jelenlegi javaslatok csak az első lépést jelentik.

— A tisztességtelen adóverseny megfékezését, valamint az adókijátszás és az adókikerülés megakadályozását célzó intézkedések

1.4.3. A szociális pillér alkalmazása: a szociális és társadalmi haladás alapja

— Magas szintű védelmet biztosító tagállami szociális minimumszabályok.

— Törekvés méltányos egyensúly megtalálására a stabil gazdasági alapok és az erőteljes szociális dimenzió között.

— Az uniós pénzügyminiszteri posztról folytatott vita kiegészítése egy hasonló, uniós szociális és munkaügyi miniszteri pozícióról folytatott vitával.

1.4.4. Politikai pillér: a demokrácia, a szolidaritás és az egység alapja

— Az Európai Parlament, valamint a szociális partnerek és más civil társadalmi szervezetek erőteljesebb bevonása a központi szociális és gazdaságpolitikai döntésekbe.

- A szolidaritás és az egységes bánásmód jelenti az Unión belüli jólét és béke alapját és világviszonylatban az EU politikai és gazdasági jelentőségének zálogát.
- Minden olyan uniós tagállam gyors csatlakozása az euróövezetbe, amely eddig még nem lépett be.

2. A GMU kiteljesítése – vívmányok, kihívások és célok

2.1. A GMU kiteljesítése felé vezető út nagy részét már megtettük, ennél fogva ez jelenleg egy jelentős közös vívmánynak számít. 2015-ben az öt elnök jelentésében ambiciózus terveket terjesztettek elő a GMU elmélyítését illetően. 2019 júniusában az Európai Bizottság kiadta a „Deepening Europe’s Economic Monetary Union: Taking stock four years after the Five Presidents’ Report”⁽¹⁾ [Az európai gazdasági és monetáris unió elmélyítése: mérleg négy évvel az öt elnök jelentése után] című dokumentumot, amelyben áttekinti az azóta elért haladást és további intézkedéseket kér a tagállamoktól. Az EGSZB csatlakozik ehhez a kéréshez. A pénzügyi és a gazdasági pillér, valamint a szociális és a demokratikus pillér terén egyaránt sok tennivaló vár ránk. Az EGSZB különösen arra hívja fel a figyelmet, hogy egyensúlyt kell teremteni valamennyi terület között, amelyek ráadásul sokféle módon kölcsönhatásban állnak egymással.

2.2. Habár minden tagállamnak érdeke az euro fenntartása, az iránnyal kapcsolatos, tagállamok közötti vita akadályozza a további elmélyítést. A vita abban áll, hogy melyik megközelítést kell követni: a kockázatmegosztás (határokon átnyúló átutalások vagy a közös felelősség kérdése) vagy a kockázatsökkentéssel kapcsolatos megközelítést, amelynek során a kiigazítás nemzeti hatáskörbe tartozik, a cél pedig az, hogy szerkezetváltás révén biztosítsák a gazdaság ellenálló képességét. Azonban nem elegendő csupán erre a különbségre összpontosítani, hiszen többféle pártpolitikai és civil társadalmi nézőpont is van. A GMU kiteljesítéséhez mindazonáltal a különböző érdekeken és nézeteken túllépve fel kell ismerni, hogy Európa jobb közös jövőjét csak a szolidaritásra és a kompromisszumkészségre lehet alapozni.

2.3. A jelenlegi gazdasági keretfeltételek kihívást jelentenek. Az elhúzó válságot követően a GMU gazdasága 2014-től kezdve új lendületet kapott, azonban 2018 második felében ismét lelassult. Ehhez számos tényező hozzájárult, többek között a kereskedelem és a gazdasági fejlődés világszintű visszaesése, a megoldatlan kereskedelmi konfliktusok, valamint olyan belső bizonytalansági tényezők, mint a tervezett brexit. Az euróövezeten belül a gazdasági lendület visszaesése a külső kereslettel való függőség, valamint az ország- és ágazatspecifikus tényezők miatt ismét fokozódott. Az Unión belül továbbra is mérsékelt gazdasági fejlődés várható⁽²⁾. A jövő kihívásai közé az éghajlati válság, a technológiai változás, a protekcionizmus és a kibertámadások, valamint a digitális és kriptovaluták tartoznak. Az európai stratégiai és politikai elemzési rendszer (ESPAS) egyik legújabb jelentése arra a következtetésre jutott, hogy jelenleg a globális felmelegedés – amely többek között a termelékenység jelentős visszaesésével fog járni – a legsürgetőbb politikai probléma, amelynek jelentős gazdasági és pénzügyi hatásai lesznek⁽³⁾.

2.4. Jóllehet az EU összességében az aránylag magas egy főre jutó és összesített bruttó hazai termék (GDP), valamint az utóbbi években növekvő foglalkoztatási ráták alapján világviszonylatban viszonylag jómódúnak számít, a kohéziót mégis régiók és tagállamok közötti, illetve társadalmon belüli szociális egyenlőtlenségek hátráltatják⁽⁴⁾. Az uniós polgárok 22 %-át fenyegeti szegénység és társadalmi kirekesztés. Több dél-európai országban a 2019-es reálbérek átlagosan alacsonyabbak, mint 2009-ben, ami hozzájárul ahhoz, hogy a társadalmi-gazdasági jóléti szintek ténylegesen tovább távolodjanak egymástól⁽⁵⁾. A nemek közötti bérszakadék sok helyen még ugyancsak nagy, és a keresőképes lakosság nagy százalékát munkavállalói szegénység vagy munkanélküliség sújtja. Ami a háztartások magán nettó vagyonának eloszlását illeti, az EKB azt a következtetést vonta le, hogy az euróövezetben jelentős egyensúlytalanságok vannak. A leggazdagabb 10 % rendelkezik például a nettó vagyon 51,2 %-ával⁽⁶⁾. Ez veszélyes táptalajt teremt a társadalmi feszültség és a bomlasztó erők számára.

2.5. A válságokkal szembeni ellenálló képesség javítása szükséges, de nem elégséges feltétel. A GMU kiteljesítéséhez az EUSZ 3. cikkében tükröződő pozitív jövőképre van szükség. Ez a cikk többek között a teljes foglalkoztatottságot és a társadalmi haladást célul kitűző versenyképes szociális piacgazdaság előmozdításáról és a környezetvédelemről beszél. A jelenlegi helyzetből kiindulva az EGSZB a következő célkitűzéseket javasolja: fenntartható és inkluzív növekedés, a társadalmi és gazdasági egyenlőtlenségek csökkentése, felfelé irányuló konvergencia, a termelékenység növekedésének biztosítása és a versenyképesség megőrzése az Európa 2020 stratégia célkitűzéseinek értelmében, amely GDP-n túli célokat is magában foglal⁽⁷⁾, kedvező üzleti és beruházási környezet, megfelelő minőségű munkahelyek és megfelelő bérezés, a szegénység és társadalmi kirekesztés elleni küzdelem, stabil és fenntarthatóságot célzó államháztartás, stabil pénzügyi ágazat, a 2030-ra vonatkozó fenntartható fejlődési célok és az éghajlatváltozásról szóló Párizsi Megállapodás céljainak elérése. Az EGSZB „Az európai gazdaság rugalmasabbá és fenntarthatóbbá tétele” című saját kezdeményezésű véleményére is felhívja a figyelmet.

⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/deepening-emu-taking-stock-four-years-after-five-presidents-report_en

⁽²⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/european-economic-forecast-spring-2019_en

⁽³⁾ ESPAS, Global Trends to 2030, Challenges and Choices for Europe, 2019. április, <https://espas.secure.europarl.europa.eu/orbis/node/1362>

⁽⁴⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_addressing-inequalities_hu.pdf

⁽⁵⁾ ETUC, Benchmarking Working Europe 2019.

⁽⁶⁾ Európai Központi Bank: The Household Finance and Consumption Survey: results from the Second wave, 18. szám / 2016. december.

⁽⁷⁾ EGSZB-velemény: HL C 177., 2016.5.18., 35. o.

3. Monetáris politikai és pénzügyi pillér – a gazdasági fejlődés alapja

3.1. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az EKB válság esetén nagyon fontos stabilizáló szerepet tölt be. Az államkötvények szükség esetén történő vásárlásának (OMT program) az EKB-elnök általi bejelentése önmagában megnyugtatta a piacot. 2015 óta az inflációs célok elérése érdekében bevezetett „mennyiségi lazítási program” a kamatok további csökkenéséhez vezetett, ami megkönnyítette a likvid eszközökhöz való hozzáférést. Az, hogy a bankok jelenleg pénzeszközöket helyeznek letétbe az EKB-nál, még akkor is, ha azért negatív kamatot számítanak fel, arról tanúskodik, hogy a GMU gazdasági pillére fejlesztésre szorul. Az EGSZB ezenkívül szorgalmazza, hogy rögzítsék az EKB mint végső esetben belépő hitelező szerepét. Az EKB függetlenségét meg kell őrizni.

3.2. Az EKB egy tanulmánya⁽⁸⁾ szerint a GMU pénzügyi szektora a kvk-k szempontjából kielégítően eleget tesz finanszírozási funkciójának. Jelenleg a kvk-k esetében a fő problémát a képzett munkaerő és a tapasztalt, vezető beosztású alkalmazottak megtalálásával és az ügyfélszerzéssel kapcsolatos nehézségek jelentik, ugyanakkor a finanszírozáshoz való hozzáférés hiányát csekélyebb súlyú problémának látják. Néhány tagállamban a vállalkozásokat nagyobb mértékben érinti ez a probléma, de ezekben az országokban is javulás tapasztalható. A tanulmány 11020 euróövezeti vállalkozásból álló mintán alapul, amelyek 91 %-a 250-nél kevesebb alkalmazottal rendelkezik. Az EGSZB hangsúlyozza annak fontosságát, hogy a nagyvállalatok számára is stabil finanszírozási alapot biztosítsanak.

3.3. Az EGSZB sürgeti az uniós intézményeket, hogy következetesen mozdítsák elő a bankunió és a tőkepiaci unió kiteljesítését, és ezáltal teremtsék meg a pénzügyi válság teljeskörű leküzdésének és a GMU ellenálló képességének alapját, hogy ily módon teljes mértékben visszaálljon az abba vetett bizalom. Ennek során egyensúlyt kell teremteni a kockázatmegosztás és a kockázatcsökkentés között, hogy válság esetén lehetőség szerint – nemzeti és uniós szinten egyaránt – elkerülhető legyen a költségvetések megterhelése. A pénzügyi piacok szabályozása során a hatékonyságnak elsőbbséget kell élveznie a komplexitással szemben. A szabályozás szociális következményeit szintén figyelembe kell venni, és a fogyasztóvédelemre nagy hangsúlyt kell helyezni.

3.3.1. Az Unióban az USA-hoz viszonyítva a bankhiteleken keresztüli finanszírozás részaránya a tőkefinanszírozáshoz képest egyértelműen nagyobb. Az EGSZB támogatja a finanszírozási források diverzifikálását és ily módon a nagyobb kockázatmegosztást, ami az Unióban a sajáttőke-finanszírozás jelentőségének növekedését jelenti.

3.4. Az EGSZB tudomásul veszi a bankunió keretében elért haladást, és kiemeli az Európai Bizottság pozitív szerepét. Az ettől eltérő bejelentések ellenére azonban a tagállamok részéről még mindig nem született közös döntés arról, hogy az Európai Stabilitási Mechanizmust az Egységes Szanálási Mechanizmus védőhálójaként használják. A tagállamok azt is ismételtan elutasították, hogy további lépéseket tegyenek az egységes betétbiztosítási rendszer megvalósításának irányába, amire sürgető szükség van.

3.4.1. Az EGSZB szerint az egységes betétbiztosítási rendszer tekintetében régóta esedékes egy konkrét menetrend⁽⁹⁾. Az EGSZB azt ajánlja, hogy az Európai Stabilitási Mechanizmusnak az Egységes Szanálási Alap védőhálójaként való alkalmazása során kiegészítésként növeljék az Egységes Szanálási Alapot, szociálisan fenntartható módon csökkentsék a nemteljesítő hiteleket, valamint a saját források és a leírható, illetve átalakítható kötelezettségek tekintetében szigorú minimumkövetelményeket vezessenek be⁽¹⁰⁾. Ezenkívül a bankunió keretében a pénzmossa elleni intézkedéseket szintén következetesen folytatni kell⁽¹¹⁾. Újra kell kezdeni a bankokat érintő strukturális reformokról szóló vitát azzal a céllal, hogy a kockázatokat elfogadható mértékűre csökkentsék. Az EGSZB emellett úgy véli, hogy az árnyékbankok szükséges szabályozására is nagyobb hangsúlyt kell helyezni.

3.4.2. Az EGSZB megismétli korábbi, arra irányuló kérését, hogy a bankunió pilléreinek javítását és megszilárdítását kapcsolják össze a fenntartható fejlődési célok és az éghajlatváltozásról szóló Párizsi Megállapodás végrehajtásával. A tőkekövetelmények tekintetében kedvezőbb elbírálásban kell részesíteni a környezetbarát beruházásokat és a különböző nem összetett, inkluzív, hosszú távú hiteleket, különösen, ha azok energiahatékonysággal, megújuló energiaforrásokkal stb. függenek össze.

3.5. A tőkepiaci unió kiteljesítése hozzájárul a sokk enyhítéséhez és a vállalkozások beruházási tevékenységeinek előmozdításához, ezáltal pedig a versenyképesség fokozásához⁽¹²⁾. A bankuniótól eltérően, amely egyértelműen meghatározott pilléreken nyugszik, a tőkepiaci unió számos különféle kezdeményezést ölel fel, ideértve például a MiFID-irányelvet, a pénzforgalmi irányelvet vagy a páneurópai egyéni nyugdíjterméket. Nehéz végleges átfogó értékelést készíteni, de az EGSZB a kialakítását illetően a következő elveket javasolja: először is a kulcsfontosságú projektekre kell összpontosítani. Elsőbbséget kell biztosítani a felügyelet javításának. Az Európai Bizottságnak emellett ismét kezdeményeznie kellene, hogy folytassanak megbeszéléseket egy uniós hitelminősítő intézet létrehozásáról. A biztonságos értékpapírt illetően az EGSZB érdeklődve várja az Európai Bizottság javaslatát. Másrészt a fizetésektelenségi szabályokat és a társasági adókat illetően az összehangolásra kell törekedni. E tekintetben az EGSZB üdvözli a közös társaságiadó-alap irányába tett lépéseket. Ennek során a tisztességtelen adóverseny leküzdését célzó megfelelő intézkedéseket is elő kell mozdítani.

⁽⁸⁾ Európai Központi Bank: „Survey on the Access to Finance of Enterprises in the euro area, April to September 2018”, 2018. november.

⁽⁹⁾ EGSZB-vélemény: HL C 237., 2018.7.6., 46. o.

⁽¹⁰⁾ Term sheet on the European Stability Mechanism Reform (Az Európai Stabilitási Mechanizmus működési keretei), 2018. 12. 04.

⁽¹¹⁾ Eurogroup report to Leaders on EMU deepening (Az eurócsoport uniós vezetőknek szánt jelentése a GMU elmélyítéséről), 2018. 12. 04.

⁽¹²⁾ Tőkepiaci unió. Az Európai Bizottság hozzájárulása az Európai Tanács 2019. március 21–22-i üléséhez.

3.6. Az EGSZB üdvözlö az euro nemzetközi szerepének megerősítésére irányuló kezdeményezést, hangsúlyozva, hogy az euro jelenleg az USA-dollár után a második legfontosabb valuta. Az Európai Bizottság e célból a GMU és a bank- és tőkepiaci unió kiteljesítését, a pénzügyi szektorral kapcsolatos további kezdeményezések bevezetését, valamint az energia, a nyersanyagok és a közlekedés terén az euro fokozott használatát javasolja, és véleménye szerint az Uniónak a stratégiai és gazdasági kérdésekben egységesen kell fellépnie. Az EGSZB szerint azonban ezek az intézkedések nem elég átfogóak. A társadalmi kohézió, a felfelé irányuló gazdasági konvergencia és a gazdasági erő, valamint a versenyképesség és az innováció előmozdítása szintén elengedhetetlen a megfelelő fejlődéshez és ezáltal az euro nemzetközi szerepének megerősítéséhez. Az EGSZB felhívja a figyelmet az „Úton az euro erősebb nemzetközi szerepe felé” című véleményére.

4. Gazdasági pillér – a jólét és a társadalmi haladás alapja

4.1. Az EKB monetáris politikája ugyan egyforma hatással van az euróövezeti országokra, azonban felerősödhetnek a külkereskedelmi egyensúlytalanságok, az országok más konjunkturális helyzetben lehetnek, és eltérő lehet a sokkokkal szembeni ellenálló képességük is. Ugyanakkor az euróövezeti országoknak nem állnak rendelkezésükre nemzeti monetáris politikai és árfolyam-politikai eszközök. Ezért a fenntartható növekedést célzó beruházások, a fogyasztói kereslet, a termelékenység és a versenyképesség előmozdítása érdekében szükség van a gazdasági pillér kiépítésére. Ehhez a kínálat- és keresletoldali intézkedések között egyensúlyra van szükség. Az Európai Bizottság 2019-re és az azt követő időszakra a fogyasztói kereslet és a magánberuházások alapján pozitív növekedési hatásokkal számol ⁽¹³⁾. Az EGSZB e lendület fokozását javasolja.

4.2. Az európai szemeszter fontos szerepet játszik a makrogazdasági kiigazításban. Az EGSZB örömdetesnek tartja az Európai Bizottság arra irányuló szándékát, hogy a szociális jogok európai pillére keretében előirányzott szociális eredménytáblát jobban figyelembe vegye. A szociális biztonság növeli a pénzügyi szempontból biztos jövőbe vetett bizalmat és kedvezően hat a teljes gazdasági keresletre. Az EGSZB ösztönzi, hogy az európai szemesztert az ellenálló képességgel kapcsolatos olyan további kritériumok alkalmazására irányuló javaslatok esetében is vegyék igénybe, amelyek a társadalmi egyenlőtlenségek felszámolását és az éghajlatvédelmet célozzák.

4.3. A kellő vásárlóerő alapját a megfelelő bérezésű munkahelyek jelentik. Ennek a hatásnak azonban korlátot szab, hogy a reálbérek átlagosan rendszerint kisebb mértékben nőnek, mint a termelékenység ⁽¹⁴⁾. Az EGSZB ezért a bérezési rendszerek és a szociális partnerek autonómiájának megerősítését javasolja. A tisztességes verseny biztosítása érdekében minden munkavállaló esetében érvényesíteni kell az alkalmazandó minimumszabályokat. Ezenkívül meg kellene vizsgálni, milyen lehetőség van arra, hogy olyan, uniós szinten rendelkezésre álló eszközöket és keretet találjunk, amelyek támogatást és iránymutatást nyújthatnak a tagállamoknak a minimumjövedelem-rendszerek kialakítására irányuló erőfeszítéseikben. A tervezett Európai Munkaügyi Hatóság mielőbbi létrehozása fontos lépést jelent a tisztességtelen verseny leküzdése felé.

4.4. A szociális lakásépítésbe, az oktatásba, a kutatásba, a digitalizációba, az éghajlatvédelemben, a fenntartható mobilitásba és a megújuló energiába irányuló beruházások nemcsak gazdaságösztönző és fontos konjunkturapolitikai eszközöket jelentenek, hanem biztosítják a jövőbeli jóléthez szükséges termelési kapacitást és a versenyképességet is ⁽¹⁵⁾. Bár az Európai Stratégiai Beruházási Alap (ESBA) a megfelelő irányba tett lépést jelent, továbbra is sok a tennivaló. Az euróövezetben a GDP százalékában kifejezett állami nettóberuházások például a nullpont körül stagnálnak. Fontos lépést jelent a költségvetés-politikai irányítás javítása.

4.5. Ehhez kellő mozgástér áll rendelkezésre, anélkül, hogy módosítani kellene az elsődleges jogot. Jóllehet az EUMSZ az uniós gazdaságpolitika elsődleges céljaként az árstabilitást jelöli meg, e célt azonban a kiegyensúlyozott gazdasági növekedés, a teljes foglalkoztatottságot és a társadalmi haladást célzó versenyképes szociális piacgazdaság, valamint a magas szintű környezetvédelem és a környezet minőségének javítása alapján kell elérni. Az ily módon kifejezésre jutó gazdaságpolitikai megközelítés lehetővé teszi mind a kínálat-, mind a keresletoldali elemek figyelembevételét, hogy a stabilitási paktum egyben növekedési paktum is legyen. A felelősség tagállamok közötti kizárásának biztosítása érdekében azonban a keretet a költségvetési paktummal, valamint az úgynevezett kettes és hatos csomaggal még szorosabbra húzták. Ennek fényében az EGSZB az állami beruházások esetében javasolja az arany szabály olyan módon történő alkalmazását, hogy az ne veszélyeztesse a középtávú pénzügyi és költségvetési stabilitást ⁽¹⁶⁾. Ez a deficit szabályokkal összhangban segítene biztosítani a jövőorientált állami beruházások szükséges szinten való megszilárdítását.

⁽¹³⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/european-economic-forecast-spring-2019_en

⁽¹⁴⁾ Európai Bizottság, 2019. évi éves növekedési jelentés.

⁽¹⁵⁾ IMF Direct, 2014; OECD Gazdasági kilátások, 2016. június.

⁽¹⁶⁾ Truger, Achim (2018): Fiskalpolitik in der EWU. Reform des Stabilitäts- und Wachstumspakts nicht vergessen! [Költségvetési politika a GMU-ban. Ne feledkezzünk meg a Stabilitási és Növekedési Paktum reformjáról!] WISO direkt, Friedrich-Ebert-Stiftung, Bonn.

4.6. A GMU kiteljesítéséhez közös fiskális eszközrendszerre van szükség az euróövezetre vonatkozóan. Az EGSZB egy közös adósságinstrumentumból finanszírozható, az euróövezet számára közös uniós költségvetés mellett száll síkra. Ezenkívül újra kell kezdeni az európai gazdasági és pénzügyminiszteri poszt⁽¹⁷⁾ lehetőségéről folytatott vitát, akinek elszámolással kell majd tartoznia az Európai Parlament felé is. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a kifizetéseket a gazdasági és társadalmi szerkezet erősítéséhez kell kötni. E tekintetben meg kell határozni a „strukturális reformok” fogalmát. A 2021–2027-es időszakra vonatkozó többéves pénzügyi kereten⁽¹⁸⁾ belül hozott intézkedések esetében tisztázni kell a strukturális és beruházási alapokhoz fűződő viszonyukat.

4.6.1. Az Európai Bizottság javasolja, hogy a 2021–2027-es időszakra vonatkozó többéves pénzügyi kereten belül hozzanak létre egy európai beruházásstabilizáló eszközt, amelyet országspecifikus sokkok esetén vennének igénybe. Az előirányzott 30 milliárd EUR azonban egyáltalán nem elegendő ahhoz, hogy az eszköz kifejtse stabilizációs hatását. Emellett az EGSZB rendkívül sajnálatosnak tartja, hogy a 2018. decemberi euróövezeti csúcstalálkozó során ebben a formában nem tettek említést a stabilizációs elemről. Ezzel szemben bejelentették, hogy megállapodnak a konvergenciát és versenyképességet szolgáló költségvetési eszköz jellemzőiről⁽¹⁹⁾. Az Európai Bizottság ezt a 2019. júniusi euróövezeti csúcstalálkozó előtt szorgalmazta, és hangsúlyozta, hogy kész új jogalkotási javaslatot benyújtani⁽²⁰⁾. Az EGSZB szerint ez egy lehetséges lépést jelent az eurókölségvetés felé, és e tervezett eszközt meg fogja vizsgálni annak gazdasági és társadalmi hatásai szempontjából.

4.6.2. A GMU közös fiskális eszközrendszerének egy másik formájaként a munkanélküliségi (vizont)biztosítást használták referenciának, amelynek finanszírozását még meghatározandó kritériumok alapján lehetne tartósan biztosítani. Gazdasági sokk esetén ezáltal lehetővé válna a válság kedvezőtlen hatásainak tompítása. Ezenfelül a nemzeti automatikus stabilizátorok, többek között a nemzeti munkanélküliségi biztosítási rendszerek megerősítésére is szükség van. Az EGSZB úgy véli, hogy a nemzeti munkanélküliségi biztosításra vonatkozó megfelelő elvek kidolgozásával kapcsolatos elképzelést tovább kell követni. Ez az élet- és munkakörülmények tényleges javulását eredményezhetné és emellett megerősítené a nemzeti automatikus stabilizátorokat is.

4.6.3. Tervbe vették az Európai Stabilitási Mechanizmusról szóló megállapodás módosítását is, és erre az Európai Bizottság az állam- és kormányfőket is felkéri. Ennek folyamán az Egységes Szanálási Alap közös védőhálója mellett foglalkozni kell többek között az elővigyázatossági hitelnyújtással kapcsolatos kiigazításokkal és a feltételrendszer megfelelő szintjének biztosításával is. Az Európai Stabilitási Mechanizmus és az Európai Bizottság közötti együttműködés új formáiról szintén rendelkeznek⁽²¹⁾. Az EGSZB óva int az elővigyázatossági hitelnyújtáshoz kapcsolódó előzetes kötelezettségvállalás szigorításától, ami aláásná ezen eszköz stabilizáló jellegét.

4.7. A GMU kiteljesítése kapcsán az adópolitikát sem szabad figyelmen kívül hagyni. Uniós szinten az adókiírátszából adódó károk évi 825 milliárd EUR-ra rúghatnak⁽²²⁾. Például az EU-ban a multinacionális cégekhez kötődő adóalap-erőzió és nyereségátcsoportosítás (BEPS) az adókiírátszást elleni átfogó intézkedések meghozatala előtt a becslések szerint elérte az 50–70 milliárd eurót, azaz az uniós GDP 0,3 százalékát⁽²³⁾. Az adókiírátszást még ma is fontos probléma, amit kezelni kell. Eközben a munkára nehezedő adóterhek és a társadalombiztosítási költségek nemzetközi szinten Európában a legmagasabbak. Az agresszív adótervezés és az adókiírátszást elleni küzdelemmel, illetve az adóparadicsomok jellegzetességeinek tekinthető, kormányok és adóhatóságok⁽²⁴⁾ által kötött különmegállapodások felszámolásával korlátozni lehetne az adóvesztéseket, továbbá szélesebb alapot lehetne teremteni a szociális infrastruktúra fejlesztéséhez és az éghajlatváltozás megfékezéséhez szükséges állami beruházásokhoz, valamint a realgazdaság és a pénzügyi szektor fenntartható stabilizálásához.

4.7.1. Az EGSZB nagy érdeklődéssel nyugtázza az Európai Bizottság arról szóló közleményét, hogy többek között az adópolitika terén az EUSZ 48. cikkének (7) bekezdése szerinti áthidaló klauzula alkalmazható. Ez lehetővé tenné a minősített többségi szavazáshoz vezető reformot. Emellett az adócsalás megfékezését és a társadalmi adó terén tapasztalható tisztességtelen verseny felszámolását célzó kezdeményezéseket következetesen folytatni kell. Az EGSZB e tekintetben felhívja a figyelmet „Az egységes piacot érintő fenyegetések és akadályok” című véleményére⁽²⁵⁾. Az EGSZB üdvözli az arra irányuló javaslatot, hogy a saját források növelése érdekében a többéves pénzügyi kereten belül bizonyos adók közvetlenül az uniós költségvetésbe foyjanak be.

5. A szociális pillér – a szociális és társadalmi haladás alapja

5.1. A monetáris és pénzügyi pillér, valamint a gazdasági pillér fenntartható kialakítása a GMU szociális alapzatát ugyancsak erősíti. A fentiekben a szociális pillér erősítésének több alkotóeleméről is szóltunk. Például a szociális eredménytábla európai szemeszterbe való beépítésével az olyan kritériumokat, mint a minimumjvedelem vagy minimálbérek terén a felfelé irányuló konvergencia vagy a(z ifjúsági) munkanélküliségi csökkentése, tovább kellene szigorítani.

⁽¹⁷⁾ COM(2017) 823 final.

⁽¹⁸⁾ COM(2018) 321 final.

⁽¹⁹⁾ Euróövezeti csúcstalálkozó, 2018. december 14. – nyilatkozat

⁽²⁰⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/deepening-emu-taking-stock-four-years-after-five-presidents-report_en

⁽²¹⁾ Term sheet on the European Stability Mechanism Reform (Az Európai Stabilitási Mechanizmus működési keretei), 2018. 12. 04.

⁽²²⁾ Richard Murphy által készített jelentés a Szocialisták és Demokraták európai parlamenti képviselőcsoportja számára, <http://www.taxresearch.org.uk/Documents/EUTaxGapJan19.pdf>

⁽²³⁾ EGSZB-velemény: ECO/491 – Adózás – minősített többségi szavazás, még nem jelent meg.

⁽²⁴⁾ SA.38375 (Lxb/Fiat Finance), SA.38374 (NL/Starbucks), SA 38373 (IRL/Apple) és SA 38944 (Lxb/Fiat Finance) sz. európai bizottsági határozatok.

⁽²⁵⁾ HL C 125., 2017.4.21., 8. o. (3.6. pont, „Adópolitika”).

5.2. Az EGSZB úgy véli, hogy ha a tagállamokban egy közös keret alapján, a magas szintű védelem érdekében javítják és végrehajtják a szociális minimumszabályokat, akkor az jelentősen hozzájárulhat a felfelé irányuló társadalmi konvergenciához. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy a jobb élet- és munkakörülmények felé tartó, felfelé irányuló társadalmi konvergenciának a fenntartható növekedésen, a minőségi munkahelyeken és a verseny jellemezte üzleti környezetben kell alapulnia, és ezt a konvergenciát tovább fokozhatjuk azzal, ha méltányos egyensúlyt találunk a stabil gazdasági alapok és az erős szociális dimenzió között.

5.3. A szociális és a pénzügyi kérdések között egyensúlyra van szükség. Az európai gazdasági és pénzügyminiszteri posztról szóló vitát tehát ki kellene egészíteni egy erőforrásokkal bőségesen ellátott munkaügyi és szociális biztosítási pozícióról folytatott vitával, aki többek között a szociális jogok európai pillérének felügyeletéért is felelne.

6. Politikai pillér – a demokrácia, a szolidaritás és az egység alapja

6.1. A növekvő gazdasági egyenlőtlenségek, a jólét csökkenése és a jövővel kapcsolatos negatív várakozások a jövőben jelentős szerepet játszhatnak abban, hogy miképpen ítéli meg a civil társadalom az EU-t. Az EGSZB véleménye szerint ezért a másik három pillér fentiekben vázolt javaslatok szerinti megerősítése a politikai pillér stabilizálásának is fontos és szükséges feltétele. Ez döntő fontosságú ahhoz, hogy a polgárok Unióba vett bizalma megerősödjön.

6.2. Sajnos az Európai Parlamentet és a szociális partnereket nem vonták be kellően az európai szemeszterbe, a túlzott hiány esetén követendő eljárásokba, illetve az Európai Stabilitási Mechanizmus intézkedéseibe. Ez szintén katalizálja a centrifugális erőket, mivel annak értékelése, hogy egy ország például megsértette-e a deficitre vonatkozó kritériumokat, vagy hogy milyen strukturális reformokat kell végrehajtani, elosztási és társadalompolitikai következményekkel jár. Az EGSZB nyomatékosan javasolja az Európai Parlament, illetve a nemzeti parlamentek, a szociális partnerek és más civil társadalmi szervezetek központi gazdaság- és szociálpolitikai döntésekre való átfogó bevonását. Csak így biztosítható, hogy a nemzetállami érdekek mellett a többféle pártpolitikai és civil társadalmi nézőpontot is megfelelően figyelembe vegyék.

6.3. Jelenleg a 28 uniós tagállamból csupán 19-en tagjai az euróövezetnek. A monetáris unió kiteljesítéséhez azonban azon tagállamok felvételére is szükség van, amelyek eddig még nem léptek be az euróövezetbe. Ennek mihamarabb be kell következnie, és ehhez maguknak az államoknak is határozott lépéseket kell tenniük. Az euróövezeten kívüli uniós tagállamok polgárainak többsége szintén úgy véli, hogy a közös valuta kedvező gazdasági hatásokkal jár ⁽²⁶⁾.

6.4. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy az uniós tagállamok közös és egységes fellépése geopolitikai szempontból is fontos szerepet játszik. Az Unióban a szolidaritás, a kompromisszumkészség és az összefogás jelenti a jólét és a béke alapját, valamint az EU nemzetközi jelentőségét és versenyképességét is alapjaiban határozza meg. Ez különösen igaz a szociál- és gazdaságpolitika kialakítása tekintetében. Az EGSZB ezért arra kéri a Tanácsot és az Európai Bizottságot, hogy nyújtson be egy ambiciózus menetrendet a gazdasági és monetáris unió elmélyítésével kapcsolatban. Ez biztonságot nyújt és bizalmat ébreszt, emellett alapot ad az EU kedvező gazdasági és társadalmi jövőjéhez.

Kelt Brüsszelben, 2019. július 17-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Luca JAHIER

⁽²⁶⁾ <https://agenceurope.eu/en/bulletin/article/12271/23>